

XII. УРИВКИ З ПОЕМИ «МАРІЯКА»

I

Сльотливий, зимний і попурий
Осіпний день уже смеркався,
Димились гори, світ весь в бурій
Сіряк, мов змерзлий, обгортався,
Смереки жалісно стогнали,
Наскрізь промоклі в темній пущі,
Розсіпані хатки стояли,
Мов скулені, в холодній хлющі.
Здовж невеличкого, гірського
Сільця ріка мутна шуміла,
З корита виступивши свого,
В закрутах грізно клекотіла.
Що крок о скали люто билась,
В кожух мов, в білу піну вкрилась,
І геть летіла з яру того,
Де так пустишо, мрачно, вбого,
Летіла швидко, мов не хтіла
Вдивлятись довше, глибше, ближче
В життя нужденне, в бідні стійла
Тих, що засіли те селище.

Серед селища, над рікою,
Попівська хата самотою
Серед ориння з гіль смереки
Стояла гола, похилена;
З її вікон вид пседалекій
Гора спиняла обпалена.
Від вітру хвіртка, знай, скрипіла,
Ріка бурлила і шуміла,
Сосновий бір стогнав іззаду,
І вітер хмар котив громаду,
Сік зимний дощ о шиби й стіни,
І сік, і сік без впину й зміни.

В такий-то день, в такий-то хаті
На горе й біль на світ прийшла ти.

Смеркалось. Сумерки крилаті
Стояли вже в кутах кімнати,
А батько твій ще думав думу,

Сидячи в кріслі край віконця,
Мов з-поза хмар, і мли, і суму
Глядів потіхи, світла, сонця.
Втім, з-за стіни твій крик дитячий
Дійшов з жіночим криком помись;
Вказалась баба шепотячи:
«Дав бог вам донечку, егомость».

Здригнувсь старий, із крісла встав,
Проходжуючись воркотав:
«Отак ти жий, отак ти будь!
Потреби раз у раз ростуть:
Три хлопці, в школу вже б пора,
Хорує раз у раз стара,
А тут четверте бог послав,
Та й ще доньку, чи хто видав!
Доньці убрання, строї ладь,
Посаг складай, алюмінів надь!
А тут у мене біднотá.
Кишеня з року в рік пуста,
Сільце мале, бідак народ,
Самому ніщо взяти в рот,
Не то, щоб дати «на боже» міг,
Не то, попа щоб підпоміг.
Нужденний ґрунт: роби, працюй,
А хліба таки все купуй!
Ліс вигорів, довги гнітуть...
Отут-то жий, отут-то будь!»

Замовк на хвилю і важкою
Поник додолу головою,
Поник додолу, мов прибитий,
І далі так став говорити:

«За що ж так бог мя покарав?..
Я в семінарії гуляв,
Довги робив... Щоб з них сплатитись.
Шукав багато оженитись,
Шукав, шукав, по селах нюхав,
Аж вийшло так: любові послухав.
Сподобались рум'яні лиця —
І довелось мені жениться
Без посагу. Що взяв дробину,

Жиди забрали в першу днину.
І відколи попом зробився,
Мов риба та об лід, я бився.
Тут дбай про статки господарські,
Тут знов довги тя рвуть лихварські,
Вчи люд, грай ролю патріота,
А тут нема що взять до рота.
З біди не раз, не з злої гадки,
Щось буркнеш на лихі порядки —
Ого, вже зараз є услужні!
Пішли доноси осоружні
І в намісництво й в консисторію.
Про бунти, шизму, всю історію.
А там, в кого плечей немає,
Най бог його в руках тримає!
Ох-ох! Зазнав я горя й труду!
П'ятнадцять літ, як того Юду,
Гонили мя без пристанівку
Із голодівки в голодівку
Та й ще сміялись, мов з дурного:
«Не слід би дати вам і того!
Які ви вірні, ми те знаєм,
На ліпші місця ліпших маєм».

Знов зупинився і важкою
Поник додолу головою,
І знов непосидючі мисли
Його давили, гнали, тисли.

«Тепер вмре жінка леда днини —
Не пережить їй ті родини!
Справляй і погріб, і хрестини;
Наймай ще мамку для дитини,
Годуй, пестуй і слухай крику,
На віно суму ладь велику,
Аж знов який піп задовжений
Для віна з нею побереться,
І гріш мій, так, як мого тестя,
В жидівській утоне кишені!»

Такими мислями важкими
Отець вітав твої родини,
Не бачивши тебе й на очи,
Такий талан тобі пророчив!

А мати в болях умирала
І, вродивши тя, прошептала:
«О, щоб я більше не діждала
Ні жити, ні на світ глядіти,
Ні родить ті нещасні діти!»
Відтак зжмурила згаслі очі,
За серце вхопилась, нещасна,
Стогнала тихо, тихо гасла
І згасла таки тої ночі.

А ти безпомічна лежала
В руках у баби-повитухи,
Мов мишеня, ледве пищала,
Немов грізні, ворожі духи
Тебе в життя найпершій хвили
Юрбою густо обступили.
Плювала баба, і хрестила,
І хухала, і положила
Тебе у теплу купіль стиха,—
Твое ридання невгавало,
Немов ти чула, кілька лиха
Тебе в житті тім земнім ждало.
Бере тя баба на коліна,
Колише, цмока, плеще, хуха —
Дарма! І шепче повитуха:
«А цур! Та се якась відміна!»
Відтак у пеленки новії
Тебе повила, обмотала,
І ти втишилась і лежала,
На стіни дивлячись бруднії,
Немов здивована питала:
«За що мене ті люди в'яжуть?»
Та дарма відповіді ждала!
Замучать, а за що — не скажуть.